

ชีวิตเนื่องด้วยเวลา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคาคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ธรรมะไง ธรรมะเป็นอาหารของใจ ร่างกายนี้กินคำข้าวเป็นอาหาร ใจกินธรรม ธรรมคืออะไรล่ะ?

ธรรม...ธรรมมันเป็นนามธรรมไง มันสร้างขึ้นมานะ ธรรม เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ธรรมอันนั้นอันที่ว่าพระพุทธเจ้าไปตรัสรู้ นั่นธรรมอันเอก ธรรมอันนั้นเป็นอาหารของใจใจ แต่เรายังเข้าไม่ถึง เข้าไม่ถึงเราก็ต้องว่าเตือนภิกษุของธรรม ก็คือว่าพยายามเชื่ออันนี้เข้าไป ใจพอเชื่ออันนี้เข้าไป เราจะเข้าไปได้

อย่างเช่นวิภูวน พระพุทธเจ้าสอนถึงวิภูวน อาจารย์มหาบัวบอก “เปรียบเหมือนกับมดใต้ขอบกระดิ่ง” เห็นไหม มดใต้ขอบกระดิ่ง หมุนไปๆ เวียนมา มันเดินใต้ขอบกระดิ่ง มันนึกว่าของใหม่อยู่ แต่มันเดินทั้งวันทั้งคืนก็เดินอยู่ขอบกระดิ่ง

นี่ไงชีวิต ชีวิตวนอยู่ในวิภูวนนี้ เราว่าเป็นของใหม่ตลอดเวลา ชีวิตนี้เดินอยู่ใต้บนเวลาไต่ไปอยู่ขอบของเวลา เวลา ๒๔ ชั่วโมง เวลา ๑ วัน เวลา ๑ ปี อย่างเช่นชีวิตเด็กๆ เกิดมาเป็นชีวิตเด็กๆ มีความสุขมาก เราต้องมีการศึกษาเล่าเรียน กาลหนึ่งของชีวิต เห็นไหม พอโตขึ้นมามีการมึงงานทำ แล้วก็แก่ชราไป เลี้ยงลูกเลี้ยงหลานไปเรื่อย

นี่ไต่ไปในกาลเวลา ถ้าเวลาสืบท่อ ชีวิตนี้ก็มียู่ ชีวิตนี้มีอยู่ เหตุการณ์ที่กระทบกระทั่งอันนั้นมันถึงมีใจ เห็นไหม ชาตินี้ ทุกๆ การเกิดเป็นชาตินี้ทุกข้ออย่างยิ่ง การเกิดนี้ การมีการเกิด ทุกข์คือสัจจะ ผังของทุกข์คือการเกิด พอมีการเกิดคือมีฐานที่รองรับ ถ้าเราไม่เกิด เราอยู่สถานะที่อื่น มันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่เกิดมามีสถานะรองรับ

แล้วรองรับมา แม้เป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่ เป็นคนแก่ อยู่ไต่ไปบนกาลของเวลาอีกต่างหาก ชีวิตนี้สืบท่อไปเพราะกาลเวลา นี่กาลเวลาไป เราก็มีความสุขทุกข์ความสุขของเราพอสมควร เพราะ!

เพราะเราสร้างคุณงามความดีมาก็เคยสร้าง สร้างความผิดพลาดมาเราก็เคยทำมา มันถึงจะมีทุกข์มี
สุขปนเปื้อนในชีวิตเรา

นี่อันนั้นมันเป็นกรรมเก่า เห็นไหม กรรมเก่ามันต้องสร้างผลให้คนเป็นคนดี แล้วมันสร้าง
เป็นมนุษย์สมบัติขึ้นมา เราถึงได้เกิดเป็นมนุษย์

เกิดเป็นมนุษย์ มันมีสถานะรับกรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนลงที่
ใคร เห็นไหม สัตว์เดรัจฉานก็ทำคุณงามความดีได้ แต่! แต่ทำอริยผลไม่ได้ แต่เขาทำคุณงาม
ความดีได้นะ แม้แต่ท้าวโสมสกะ เห็นไหม เป็นสุนัขนะ ทำคุณงามความดีจนไปเกิดเป็นเทวดา ท้าว
โสมสกะไปจากสุนัขนะ ถึงว่าสัตว์เดรัจฉานทำคุณงามความดีได้ ไปสวรรค์ไปในภพภูมิเขาได้ แต่
ไม่สามารถทำแบบมนุษย์เรา

เกิดเป็นมนุษย์เราถึงว่าทำใจให้ผ่องแผ้วได้ไง จิตใจนี้มันครอบคลุมไปด้วยกิเลส เพราะการ
เกิดกิเลสพาทเกิด กิเลสเป็นเชื้ออย่างหนึ่งในหัวใจ แล้วมันพยายามดึงร่นเอาแต่ตามใจของมัน แล้ว
มันทำให้เราหลงเคลิบเคลิ้มไปตามมัน เราถึงจะพยายามฝืนมันไง เราจะฝืนความคิดของเราที่ทำไป
สิ่งที่ไม่ดี พอฝืนอันนั้น นี่คือกรรม ธรรมคือศีล เห็นไหม ศีลคือฝืนใจตัวเอง ฝืนใจ ฝืนความคิดให้
อยู่ในกรอบของศีล

แล้วถ้าทำไปแล้ว ชีวิตนี้ไต่ไปบนขอบของเวลา เห็นไหม ไต่ไปในขอบของเวลา ถ้าเรายัง
ชีวิตยังสืบต่อ เวลายังมีอยู่ ชีวิตก็มี ลมหายใจยังมีอยู่ เป็นไปได้อยู่ ถ้าชีวิตดับ เห็นไหม กาลเวลามี
อยู่ เราไต่ไปบนขอบของกาลเวลา วันคืนยังมีอยู่ตลอดไป แต่ชีวิตนี้ดับไปต่างหากละ เห็นไหม ไต่
ไปบนขอบของกาลเวลา

ที่นี้เราประพาศปฏิบัติ ประพาศปฏิบัติจนเป็นเด็ก ๆ ก็สามารรู้ได้ เณรอายุ ๗ ขวบเป็น
พระอรหันต์ เห็นไหม อายุ ๗ ขวบ เด็กขนาดนั้นเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เรายังว่าเด็ก ๆ มีความคิด
อะไร

ปัญญาของพระอรหันต์ อรหัตตภูมินะ อรหัตตมรรค อรหัตตผล เกิดในอายุเด็ก ๗ ขวบนั้น
หรือ? เด็ก ๗ ขวบนั้นมีปัญญาขนาดรู้อะไรขนาดนี้ แล้วเราอายุเท่าไร? เรามีปัญญาขนาดไหน?
เราทำไมไม่สามารถรู้อย่างนี้ได้?

เด็ก ๗ ขวบก็จริงอยู่ แต่ภูมิปัญญาเขาไม่ใช่ ๗ ขวบ ภูมิปัญญาของเขาถึงว่าเดินถึง
อรหัตตมรรค-อรหัตตผลนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลย เป็นเรื่องของการชำระกิเลส แต่เป็นเพราะบุญ
ของเขาสร้างมา เขาทำเขามา เห็นไหม มีเหตุมีผล ที่จะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ต้องมีเหตุมีผล
ชำระกิเลสได้ด้วยอรหัตตมรรค อรหัตตผลมันเกิดขึ้นมา

พอเกิดขึ้นมา เด็ก ๗ ขวบนะ สามเณร ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์นะ ชีวิตที่เหลือใจ ชีวิตที่
เหลือนี้ไต่ไปบนขอบของกาลเวลาเหมือนกัน แต่มีความสุขพร้อมกับไต่ไปบนขอบของกาลเวลา
๗ ขวบมาอย่างกับเด็ก เกิดเป็นเด็กเราต้องมีการศึกษา มีความสุขช่วงนั้น แล้วเราไปทำงานเป็น
ผู้ใหญ่ขึ้นมา จะผ่าน โลกผ่าน จะรู้กระทบกระทั่ง จะมีความทุกข์ขึ้นมาบ้าง ตรงนี้จะรู้

ถึงว่าชีวิตมันไต่ไปบนขอบของเวลาพร้อมกับแบกความทุกข์ไปด้วย เด็ก ๗ ขวบ เห็นไหม
อายุแค่ ๗ ขวบสำเร็จก่อน นี้ไต่ไปบนขอบของกาลเวลาพร้อมกับความสุขในใจนั้นนะ ความสุข
ในใจนั้นหมายถึงว่าย้อนกลับมาที่ใจนั้นจะมีความสุข ย้อนกลับมาไม่รับรู้สิ่งใด แต่ถ้าเคารพ
ออกมาข้างนอก มันก็เป็นสิ่งที่กระทบกระทั่ง

ก่อนที่จิตพระอรหันต์หรือว่าจิตที่ดวงนิพพานจะออกมาถึง ลือออกมาข้างนอก มันต้องลือ
ออกมาจากชั้น กระทบออกมาเล็กน้อย พอกระทบออกมามันก็แบ่งแยกผิดถูก อันนี้มันเป็น
เปลือกของใจ พอเป็นเปลือกของใจ อาการที่ออกไปถึงว่าถ้าเป็นความขัดใจ เห็นไหม หมายถึงว่า
สิ่งที่มันจะไปฝืนกับความเป็นจริง นี่ความขัดใจ

ฉะนั้น พระอรหันต์ถึงมองโลกเป็นการปลงธรรมสังเวชใจ โลกที่เป็นกรรมจับเคลื่อนไป
ด้วยการบีบบังคับไฟหรือการที่กดขี่กัน พระอรหันต์ไม่เห็นด้วย แต่ไม่เห็นด้วยมันเป็นเรื่องของกรรม
ฟังนะ! มันเป็นเรื่องของกรรมแต่ละสัตว์บุคคลทำมา กรรมนี้ถึงครอบไปทั้งหมด ทำกรรมแล้ว
กรรมนั้นจะให้ผลทุกๆ คนไป กรรมที่ให้ผลมา กรรมดีกรรมชั่วก็ให้ผลมา แต่กรรมนี้แก้ไขได้

กรรมนี้ถ้าแก้ไขไม่ได้ พระอรหันต์ ๗ ขวบ เห็นไหม เณร ๗ ขวบนั้นเป็นพระอรหันต์ได้
อย่างไรในเมื่อเขาก็ทำกรรมมาเหมือนกัน?

กรรมต้องให้ผลตลอดไป ทำคุณงามความดีขนาดไหน คุณงามความดีนั้นต้องให้ผล
ตลอดไปสิ แต่ทำไมเวลาเป็นพระอรหันต์ข้ามพ้นจากบุญและบาป? ฟังสิ! เพราะความดีนั้นทำให้

ใจติด ความดีนั้นแก้วแหวนเงินทอง เราก็อยากไ้มาก การอยากไ้มากต้องเก็บสงวนรักษาไ้ม? ต้องเป็นความทุกข์ไ้ม?

มันเป็นความทุกข์อย่างละเอียด ทุกข์ที่ไ้มันพอใจใจ ความพอใจของไ้มันเลยมองว่าไ้ม ทุกข์ เห็นไ้ม มันมองว่ามันเป็นความสุขของมัน ถึงว่าเป็นความพระรุงพระรังนี้ไ้มต้องข้าม นี้ข้ามทั้ง บุญและบาปออกไป ข้ามอาการของใจอันนี้ไป

ถึงไ้มได้ไปบนขอบของกาลเวลา เขาก็มีความสุขของเขา ความปลงธรรมสังเวชเพราะว่า ธาตุขันธยังมีอยู่ เห็นเรื่องของโลกเขาเป็นไป ก็มองเรื่องโลกเป็นไป แล้วบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติ ไป ถึงกลางอายุเป็นพระอรหันต์ก็มี ถึงบั้นปลายของอายุเป็นพระอรหันต์ก็มี แต่เขาก็ใช้ศักยภาพ ของมนุษย์นี้ไ้มค่าไ้ม ศักยภาพของมนุษย์ เห็นไ้ม

แล้วเอามาวิเคราะห์วิจัยด้วยวิปัสสนาญาณ วิปัสสนาญาณในกาย เวทนา จิต ธรรม แต่ ๗ ขวบก็สามารถวิเคราะห์วิจัยจนข้ามพ้นจากกิเลสไปได้ ถึงกลางคนก็ข้ามพ้นจากกิเลสไปได้

ถึงเห็นไ้ม มีพระอรหันต์องค์หนึ่งที่ว่าโดนเสือกัดอยู่ในป่า ขนาดเสือกัดถึงเท่านั้น กัดถึง เวนะ ยังไม่สำเร็จนะ กัดถึงกับเลยจากเอวขึ้นมามันจะตายแล้ว ขณะสิ้นไปพร้อมกับกิเลสยังมี คุณค่ามากเลย มีคุณค่ามากในสมัยพุทธกาลนะ สมัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าปฏิบัติ ไปได้พระอรหันต์พร้อมกับชีวิตนี้ดับขันธไปนะ จนเขาไม่เชื่อว่าคนทำอย่างนี้จะสิ้นไปได้

ไปถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอกว่า “เขาไม่เคยทำ เขาไม่เคยรู้” คนที่ลัทธิต่างๆ ใน ลัทธิศาสนาออกศาสนาพุทธมีอยู่ คนที่ว่าเมาเหล้าเมายา แต่เวลาตายไปพระพุทธเจ้าพยากรณ์ว่า เป็นพระโสดาบันนะ เขาบอก “พระโสดาบันทำอย่างนั้นหรือ? ในการประพฤติปฏิบัติตัว ทำตัว ไม่ใช้อย่างนั้นเป็นพระโสดาบันได้อย่างไร?”

พระพุทธเจ้าบอกว่า “สิ่งที่เขาทำอยู่นั้นเขาทำไม่ถูกต้อง จริงอยู่เขาเป็นคนใจเหี้ยมเมายา เพราะว่าด้วยความไม่รู้ ด้วยนิสัยใจคอเขาเป็นอย่างนั้นมา แต่คนมันมีความเห็นอยู่ภายใน คือจิต ที่ว่ามันสร้างบุญกุศลมา ก่อนจะตายนะ วิปัสสนาตอนนั้นไ้ม เห็นโทษของมัน แล้วละได้ เหมือนกับที่ว่าละได้ท่ามกลางปากเสือนั้นไ้ม นี้ละได้ท่ามกลางที่ว่าจะดับชีวิตนี้ไป”

พระพุทธเจ้าบอกว่า ดับชีวิตนี้ไป...มันเป็นความจริงก็ต้องว่าความจริง เขาได้ตอนที่เขาตาย แต่ช่วงที่เขามีชีวิตอยู่ เขาทำตัวของเขาไม่ถูกต้อง คนเขามองตรงนั้นไง มองตรงที่ว่าทำตัวไม่ดี ก็ถือว่าเป็นจีเหล้าเมายาอยู่ แต่ไม่ได้มองตรงถ้าเขาวิปัสสนา

สิ่งที่ชำระกิเลสได้มันต้องเป็นการวิเคราะห์หิวด้วยวิปัสสนาญาณ ญาณข้างในนะ ญาณนี้คือธรรม ต้องสร้างเองขึ้นมา ถ้าเราศึกษาเล่าเรียนมา เราก็จำมาๆ จำมานั้นเป็นทฤษฎี เป็นสูตรๆ เห็นไหม

ถึงว่าพระพุทธเจ้าแบ่งปัญญาไว้เป็น ๓ ปัญญา ๓ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา ภวานามยปัญญานี้เป็นธรรมจักร เพราะมันเกิดขึ้นจากสุตมยปัญญา เราใคร่ครวญขึ้นมา แล้วพอใคร่ครวญจนจิตสงบ ปัญญาอบรมสมาธิ ก็ว่าการใคร่ครวญดูใจ ตรึกใจอยู่ตลอดเวลา จนใจมันสงบลงไป พอสงบเข้าไปถึงจะเกิดตรงนี้ไง เกิดตรงนี้ก็อมันเกิดจิตตัวตั้งมั่น ถึงจะเห็นว่าอะไรมันถูกต้อง อะไรมันไม่ถูกต้อง

ถูกต้องไม่ถูกต้องนี่เริ่มแบ่งแยกคิดและชั่ว เห็นแล้วจับตัวของจิตได้ กายนี้ แต่ถ้าถามสมมุติ กายและใจนี้ถึงเป็นที่วิเคราะห์หิว การวิเคราะห์หิว เพราะ! เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ อาศัยกายนี้คลุมไว้ กิเลสมันอยู่ที่ใจ พิจารณากายมันก็สะท้อนใจ พิจารณาใจจริงๆ มันก็จะสะท้อน ปล่อยอันนั้นนะ มันปล่อยอันนี้ อันที่ว่ามันฝังอยู่ที่ใจ ปล่อยขาดออกไปเลย หลุดขาดออกไปจากใจ

อย่างขั้น ๕ มันกับใจอยู่ด้วยกัน ขั้นนี้ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขั้น ๕ เวลาขาดนี้ขาดออกไป ขั้นกับจิตขาดออกจากกัน แล้วขาดออกจากกัน กิเลสตัวร้อยรัดของมันหลุดออกไป ตัวสังโยชน์สังโยชน์ที่ร้อยรัดกับขั้นนี้ด้วยกันขาดออก ขาดออกแล้วหลุดออกไป หลุดออกไปอะไรหลุดออกไป? กิเลส เครื่องสังโยชน์ที่ร้อยรัดหลุดออกไป นั่นเป็นพระอริยบุคคลขึ้นมา

แต่พระอริยบุคคลขึ้นมาแล้วหลุดออกไป เห็นไหม ขั้นที่กิเลสหลุดออกไปมันก็ยังกลับมาเชื่อมต่อกันอย่างเก่า เชื่อมต่ออย่างเก่าเพราะอะไร? เพราะศักยภาพของมนุษย์มันมีกายกับใจ ใจนี้มีขั้น ๕ มันมีอยู่แล้วใช่ไหม?

ทีนี้เราเป็นมนุษย์อยู่ เป็นพระอรหันต์ก็เป็นมนุษย์ เป็นพระอริยบุคคลก็เป็นมนุษย์ ขั้นยังมีอยู่ เว้นไว้แต่ตายจากภพมนุษย์ไปอยู่ในภพของเทวดา นั่นก็เป็นขั้น ๕ ไปเกิดเป็นภพของพรหม นั่นเป็นขั้น ๑

ฉะนั้น สิ่งที่มีอยู่นี้มันถึงว่าเป็นสอุปาทิเสสนิพพาน คือสิ่งที่มีเศษส่วนอยู่ ถึงจะปลงกรรมสังเวช ถึงว่าสักอันรู้เรื่องใด ความสักอันออกมาอันนี้ถึงว่ามันขาดมี ขาดคือกิเลสขาดไป ไม่ใช่ว่าขั้นนี้ขาดออกไป เหมือนขั้นคือสิ่งที่ว่าเคยเป็นมนุษย์อยู่ บางอย่างหลุดออกไป แต่กิเลสหลุดไปจริงๆ

เกิดจากวิปัสสนา เกิดจากการที่ว่าเกิดเป็นมนุษย์นี้ไง ชีวิตนี้ไต่ไปบนขอบของเวลา อันนั้นถึงปล่อยไว้ ถ้าเป็นทางโลกนะ เรื่องของเวลานี้ โอ้โฮ...มันจะให้ถือว่าจนพูดกันว่าเวลาทุกนาทีเป็นนาทีเงินนาทีทอง เราก็หมุนไปตามมัน ถ้าถึงเวลางานเราก็หมุนไปตามมัน แต่ถึงเวลาพักเราต้องพักได้สติ เวลาเป็นเวลา เราเป็นเรา แยกออกจากกันเลย แล้วสบายใจ แล้วเราโล่งใจ อันนี้ถึงว่าไม่เป็นจี๊เข้าเขาจนเกินไป ไม่เป็นจี๊เข้าของกิเลสจนเกินไป

แต่งานต้องทำ คนเกิดมา คนไหนทำงานคนนั้นเป็นคนที่ดี แล้วคนไหนทำงานประสบความสำเร็จ ความสำเร็จอันนั้น บุญกุศล ถ้าเราทำคุณงามความดีมา มันต้องมากับเรา เราไม่ปฏิเสธอันนั้นนะ สิ่งที่ว่าเกิดขึ้นมาโดยสัจจะโดยความจริง เงินทองเกิดขึ้นมา เงินอยู่ที่คนที่มีคุณธรรมในหัวใจ เงินนั้นจะเป็นประโยชน์กับโลกเขมมหาศาล เงินอยู่กับคนที่ไม่มีคุณธรรมในหัวใจ เงินนั้นสามารถซื้ออะไรก็ได้

ถึงว่าทำอะไรที่ว่าเป็นผิดแปลก ทำสิ่งที่ตัวเองเข้าใจว่าดี แต่สุดท้ายแล้วให้ผลลบกับตัวเอง นั่นเพราะว่าคุณธรรมในหัวใจมันอ่อนด้อย มองไม่เห็นสิ่งว่าควรและไม่ควร ทำไปแล้ว เช่น อย่างซื้อยาเสพติดมาเสพซื้ออะไรนี้ มันให้โทษกับตัวเองขนาดไหน เงินทั้งนั้นที่ไปหามา ไม่ใช่ที่ว่าไปหามาได้เปล่า

แต่ถ้าทำคุณงามความดี ถึงถ้าทำแล้วมาเป็นอย่างนั้นไม่ปฏิเสธ อันนี้ไม่ใช่กิเลส ไม่ใช่กิเลสคือทำตามหน้าที่ ไม่ใช่กิเลส กิเลสคือความอยาก คือว่าทำให้เกินกว่าเหตุไป พอเกินกว่าเหตุไป มันเกินกว่าเหตุ เกินกับสิ่งที่เป็นไปได้ แล้วสิ่งนั้นถึงว่าเป็นต้นเหตุความทะยานอยาก เห็นไหม ทะยานอยากออกไปถึงเป็นทุกข์ใจ

อันนั้นถึงว่าเราปล่อยไว้ๆ แต่หน้าที่ของเราทำตามหน้าที่ของเรา หน้าที่นี้ถึงจะให้ความเป็นคุณประโยชน์กับเราได้ เอวัง